

Sumpor

U prirodi se nalazi u spojevima i u elementarnom stanju. Elementarni-bakterijskom razgradnjom sadre ($\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) ili od vulkana. Ima ga u moru i u ljekovitim termalnim vodama, u fosilnim gorivima. Minerali S su sulfidi i sulfati-pirit, halkopirit, galenit, cinabarit, sadra.

Svojstva sumpora-krutina, svijetložute boje, netopljiv u vodi, ali je topljiv u nepolarnim otapalima, npr. Ugljik disulfid CS_2 , tetraklorugljiku CCl_4 , toluenu $\text{C}_6\text{H}_5\text{CH}_3$. Slab je vodič topline i elekticiteta. Pri sobnoj temp. molekule elementarnog S imaju prstenastu strukturu od 8 atoma međusobno povezanih jednostrukim kovalentnim vezama. Pri sobnoj temp. 2. su kristalne modifikacije **rompska i monoklinski**. Prijelaz rompskog u monoklinski S nastaje pri temp. 95.5 C. Obje su alotropske modifikacije građene od molekula S_8 . U rompskom S elementarna ćelija sadrži 16 molekula S_8 , a monoklinski 6. Ako se S zagrije do temp. vrenja i naglo ohladi, nastaje **plastičnini ili amorfni S**.

Dobivanje plastičnog S-Epruveta se do polovice napuni sa S u prahu i zagrijava. Zagrijanjem taljevina postaje sve tamnija i viskozija. pri temp. 200 C S je tako viskozian da neće teći iz epruvete. Daljnim zagrijavanjem prelazi u tekućinu koja vrije pri 445C. Na hladnijem dijelu epruvete hvataju se sitne čestice S, tzv. sumporni cvijet, jer sumpor sublimira. Ako se rastaljeni S izlije u čašu s hladnom vodom, dobije se **plastični S**.

Dobivanje S.-Iz ležišta u kojima se nalazi u elementarnom stanju S se vadi taljenjem ili iskapanjem. Ako je S duboko u zemlji vadi se Fraschovim postupkom. Do S se dopire Fraschovom trocijenom sondom. Koroz vanjsku se cijev crpkom tlači pregrijana

vodne para kojom se S rastali. Vrući zrak pod tlakom, koji dolazi kroz srednju cijev, potiskuje rastaljeni S na površinu, gdje se ljeva u kalupe. Dobije se 98% čist S.

S se dobiva iz sumporovodika, sastojka prirodnog plina.

Dobiva se iz suporovog 4 oksida. Iz njega se dobiva redukcijom s vrićim koksom ili plinovima koji sadrže ugljikov monoksid, vodik, metan.

S se koristi za dobivanje sumporne kis.

Spojevi S-S je kemijski reaktivan element, ali manje od kisika. Na povišenoj temp.

reagira izravno gotovo s svim elementima

pri čemu nastaju sulfidi. **Sumporovodik i**

sulfidi-Molek. sumporovodika H₂S je

oblikom slična mol. vode, ali je polarnost

manja-S je manje elektronegativan od

kisika, zbog toga nema vodikovih veza. Pri

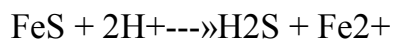
sob. temp. je plin bez boje, neugodna mirisa

po pokvarenim jajima, vrlo je

otrovan. Dobiva se u Kippovo aparatu

reakcijom željezova²sulfida i klorovodične

kis.

Topljiv je u vodi, pri čemu nastaje slaba

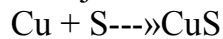
somporovodična kis. koja tvori 2. vste soli:

hidrogensulfide i sulfide.

Sinteza sumporovog 4 oksida-bakrene žice

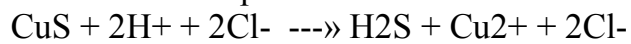
zagrijavanjem sa S postaju krte i lomljive jer

nastaje bakrov²sulfid.

Reakcijom nastalog bakrova²sulfida s kis.

oslobađa se sumporovodik

U redoks reakcijama suporovodik i sulfidi su

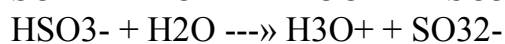
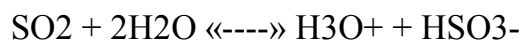
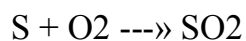
uvijek redukcijska sredstva jer se mogu

samo oksidirati.

Oksidi S-Sumporov⁴oksid SO₂ i

sumporov⁶oksid SO₃

Sumporov4oksid-je pri sob.temp.bezbojan plin,oštra, bockava i neugodna mirisa, koji podražuje na kašalj.Šteti ljudskom organizmu jer oštećuje dišne organe.Dobiva se spaljivanjem sumpora ili prženjem sulfidnih ruda.S dušikovim skupinama i ozonom stvara smog i kisele kiše.Dobivanje sumporovog4oksida-Gorenjem sumpora nastaje sumporov4oksid, koji je zbog polarnosti molekula topljiv u vodi.Mali dio molekula H2O daje kis.otopinu.

Vodena otopina sumporovog4oksida sadrži molekule sumporovog4oksida SO₂ i oksonijevih H₃O⁺,hidrogensulfatHSO₃⁻ i sulfitnihSO₃²⁻ iona. Takva otopina naziva se **sumporastom kis**.Sumporov4oksid je lako hlapljiva tekućina,pri temp.nižim od 16.8C prelazi u duge i ledu slične kristale.Koristi se za dobivanje sumporne kis.Sumporna kis.-

uljasta,bezbojna,gusta,vrlo hidroskopna tekućinaSlabo je ionizirana,što se povećava dodatkom vode.Jaka je diprotonska kis.ionizira u 2 stupnja i tvori 2. vrste soli.Dobiva se kontaktnim postupkom u 3 faze:1.Sumporov4oksid se dobiva spaljivanjem S ili prženjem sulfidnih ruda-
 $S+O_2 \rightarrow SO_2, 4Fe_2+11O_2 \rightarrow 2Fe_2O_3+8SO_2$, 2.Katalitička oksidacija sumporova4oksida u sumporov6oksid-

$2SO_2+O_2 \xrightarrow{V_2O_5} 2SO_3$, 3.Apsorpcija sumporovog6oksida-SO₃ se apsorbira u koncentriranoj sumpornoj kis. $SO_3+H_2SO_4 \rightarrow H_2S_2O_7$, da bi se dobila sumporna kis.

Nastala **pirosumporna kis. Ili oleum**

H₂S₂O₇ se razređuje vodom-

Sumporna kis. Djeluje kao kiselina,oksidans, dehidracijsko i higroskopno sredstvo.

Uzeto sa :<http://www.salabahteri.cjb.net/>

Email : <mailto:salabahteri@hi.hinet.hr>